

Конотативний аспект вторинних номінацій штатів, що відображають господарсько-економічний розвиток США

А. В. Шелякіна, О. М. Торосян

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут філології, м. Київ, Україна
Corresponding author. E-mail: chemshell@ipnet.kiev.ua

Paper received 02.09.19; Revised 12.09.19; Accepted for publication 15.09.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2019-204VII60-19>

Анотація. У статті проведено лексико-семантичний та конотативний аналіз топонімічних прізвиськ штатів, що відображають господарсько-економічний розвиток США, розглянуто мотиваційне підгрунтя надання певного прізвиська. Встановлено, що проаналізовані вторинні назви штатів можна віднести до групи з абсолютною вмотивованістю, оскільки завжди відоме мотиваційне підгрунтя надання тієї чи іншої назви. Визначено, що вони не втратили своїх позитивних конотацій і в більшості своїй залишаються офіційними прізвиськами.

Ключові слова: *топонім, топонімічне прізвисько, вторинна номінація, конотативний аспект, мотиваційне підгрунтя, американізм тощо.*

Вступ. Особливою рисою американського мовного простору є застосування неофіційних назв штатів, міст, селищ тощо у всіх сферах життя. Сьогодні добре відомо, що кожен штат має декілька прізвиськ, серед яких одне є офіційним, як герб, прапор, емблема (рослина або тварина штату), гімн та девіз. Неофіційні назви (вторинні номінації) становлять значну частину культурно маркованої лексики і відображають національно-специфічне бачення світу і культурні цінності носіїв мови. Зважаючи на те, що «...прізвиська цікаві з точки зору національно-культурної специфіки їх значення, оскільки вони виникали, як правило, в результаті метонімічного й метафоричного переосмислення назв певних подій, традицій, явищ, що історично пов'язані з тим чи іншим місцем» [4, с. 201], вони є вагомим когнітивним компонентом міжкультурної комунікації, без урахування якого акт спілкування часто є неможливим.

Актуальність дослідження підтверджує і той факт, що інтерес до проблеми вторинної номінації і, зокрема топонімічних прізвиськ, не послаблюється, хоча, як слушно зауважує Г. В. Синегубова, більшість сучасних досліджень прізвиськ присвячено вивченню неофіційних антропонімів [2, с. 150]. Крім того, з часом з'явилася певна кількість нових прізвиськ, оскільки екстралінгвістичне підгрунтя для неофіційних назв штатів і міст змінилось (зміни в економіці, культурному житті тощо), що призвело до розширення матеріалу дослідження.

Короткий огляд публікацій. Теоретичним і практичним аспектам дослідження топоніміки (в тому числі й американської) присвятили свої доробки В. Д. Беленькая, В. А. Зорівчак, А. В. Суперанська, Г. Д. Томахін, які вже стали класичними у зазначеній науковій сфері. Актуальність питання, що розглядається, підтверджується також багаточисельними розвідками сучасних науковців. Серед них особливо помітними є праці В. С. Абрамова, О.Б. Алексеевої, О.А. Кропивкіної, І.Т. Піддубного, С.В. Ричкової, Г. В. Синегубової, О.В. Уразметової, Ю. А. Хуснуліної, Є.В. Цветкової та ін.

Метою даної статті є провести лексико-семантичний та конотативний аналіз топонімічних прізвиськ штатів, що відображають господарсько-економічний розвиток США, розглянути мотиваційне підгрунтя

надання певного прізвиська, а також визначити роль вторинних назв у міжкультурній комунікації.

Результати та їх обговорення. Топонімія США має декілька особливих рис. По-перше, ця система найменувань є відносно молодою. Вона почала зароджуватись із колонізацією Америки і набула характерних рис в кінці 18 століття. По-друге, топонімія розвивалась в культурних (історичних, мовних) і географічних умовах, які значно відрізнялись від тих, що впливали на становлення британської системи назв, відображаючи особливості американського варіанту англійської мови. По-третє, американська топонімія розвинулась за дуже короткий строк (18-19 століття), що створило умови для розширення джерел утворення топонімів, до яких належать: 1) назви, що вже існували у Старому Світі і були перенесені поселенцями до Америки; 2) запозичення з європейських мов; 3) імена історичних особистостей; 4) запозичення з мов аборигенів.

Переважна більшість варіантів топонімів (прізвиськ) виникла стихійно, проте зовсім невипадково. На відміну від власне топонімів топонімічні прізвиська є вторинними одиницями, які з'явилися як результат асоціативно-семантичного відображення властивостей об'єкта. Семантика цих вторинних номінацій відрізняється від семантики власних назв вмотивованістю. Мотиваційним підгрунтям надання прізвиська зазвичай слугують екстралінгвістичні фактори. У сучасній лінгвістиці представлена етимологія варіантів топонімів за різними ознаками. На наш погляд, найбільш детальна класифікація запропонована Г. Д. Томахіним у праці «Америка через американізм» [3, с. 54 – 90]. Сучасні автори продовжують свої розвідки у цьому напрямі. Так, Г. В. Синегубова, досліджуючи, які особливості позамовної дійсності слугували основою для надання того чи іншого прізвиська, виділяє дев'ять мотиваційних груп: «Природно-географічне середовище», «Економіка та промисловість», «Скорочені офіційні назви та аббревіації», «Історія», «Туризм та розваги», «Культурне життя», «Характер», «Люди», «Темпи становлення» [2]. О. А. Кропивкіна та І. Т. Піддубний представили класифікацію, що базується на таких основних критеріях: особливості флори і фауни, історичні події, історичні особливості, географічні та ландшафтні особливості, мінеральні ресурси, особливості характеру й звичаїв жителів штату [1].

Прізвиська виконують описову функцію ширше, ніж власно топоніми, оскільки вони містять у собі емоційне і соціальне навантаження, відображаючи національно-культурну специфіку (історію, особливості господарсько-економічного розвитку, природно-географічне середовище, побут, звичаї та традиції тощо) на рівні денотативного й конотативного аспектів значення одночасно.

Ми пропонуємо розглянути конотативний аспект вторинних номінацій штатів, що відображають господарсько-економічний розвиток США.

The Brownstone State або *the Freestone State* (Коннектикут – «Штат коричневого каменя» або «Штат піщаника») нині більш відомий як «Штат Конституції» (*the Constitution State*). Це офіційне прізвисько Коннектикут отримав відносно недавно, у 1959 році. До цього року штат мав декілька прізвиськ, одне з яких – «Штат піщаника». Мотиваційним підґрунтям надання цього прізвиська послужив той факт, що в районі міста Портленд були розташовані каменоломні, де йшов видобуток піщаника для облицювання фасадів приватних маєтків та державних будівель. У 19 столітті каменоломні були дуже прибутковими, на них працювало більш ніж 1500 робітників з різних країн світу. Двадцять п'ять кораблів доставляли камінь у Бостон, Нью-Йорк, Філадельфію, Сан-Франциско і навіть Лондон. Тільки багаті могли дозволити собі таку розкіш, звідси й використання слова *brownstone* у значенні «заможний, аристократичний» (*brownstone district* – район заможних людей, аристократів; *brownstone votes* – голоси багатих виборців). У сучасній американській англійській це значення прикметника є архаїчним. Екстралінгвістична основа прізвиська нині не відповідає сучасному стану економіки штату, де провідними галузями є промисловість, фінанси, туризм, а також непогано розвинуті рибальство й скотарство. Втім, прізвисько зберігає свої позитивні конотації й асоціюється із заможністю штату, підприємливістю й кмітливістю його жителів. Воно фігурує у власних назвах, наприклад *Brownstone Exploration and Discovery Park*.

The Gem State або *Gem of the Mountains* (Айдахо – «Штат-самоцвіт») отримав своє прізвисько завдяки великим покладам корисних копалин у горах Айдахо, як от золото, срібло, свинець, цинк, кобальт, мідь. Крім того, штат багатий на коштовне каміння: зоряний гранат, яшму, опал, нефрит, топаз, циркон і турмалін. В сучасному Айдахо гірничодобувна промисловість дещо поступилась іншим галузям, зокрема сільському господарству (штат забезпечує третину всієї картоплі, що вирощується в США) та науково-технічній сфері. Тому неофіційним прізвиськом Айдахо є *Famous Potatoes*, і воно навіть є на номерних знаках автомобілів. Втім, жителі штату називають себе *Gem-Staters*. Отже, значення офіційного прізвиська не втратило своїх конотацій і продовжує асоціюватись із красою зоряного гранату; із величчю *Hells Canyon* (Хеллс-Каньон), який є найглибшим каньоном на території США; з водоспадом *Shoshone Falls* (Шошоні Фолс), висота якого більша, ніж у відомого Ніагарського водоспаду; з величезними територіями, які не порушені людською діяльністю: засніженими гірськими хребтами, бурхливими річками, порогами, дрімучими лісами, гірськими ущелинами, великими озерами.

The Golden State (Каліфорнія – «Золотий штат») має ще декілька неофіційних назв, як от *the Land of Gold* («Країна золота»), *the El Dorado State* («Штат величезних скарбів»). Етимологія прізвиська пов'язана із видобутком золота, який розпочався у 1848 році, призвівши до «золотої лихоманки», яка у свою чергу сприяла розвитку не тільки Каліфорнії (на той час напівпустинної горбистої країни), а й усього Заходу. Жителі штату також отримали прізвиська *Gold Diggers*, *Gold Hunters*, а також *Forty-niners* (останнє вказує на рік початку «лихоманки»). Родовища із золотом вичерпалися, але значення прізвиська *the Golden State* набуло інших конотацій, які пов'язані із сьогоденням найбільш населеного, найбагатшого, провідного штату країни, з його роллю у житті США. Воно асоціюється із «Силіконовою долиною», яка вже давно відома як місце зосередження високотехнологічних компаній, як от *Apple*, *IBM*, *Intel*, *Advanced Micro Devices (AMD)*, *Nvidia*, *Hewlett-Packard*, *Cisco*, *Google*, *Yahoo!*, *eBay*, *Facebook*, *Adobe*, *Oracle*, *Symantec* та інших; із аерокосмічною промисловістю (тут працюють лабораторії й заводи цієї галузі); з відомим у всьому світі Голівудом; із мостом *Golden Gate Bridge*; із сонячними долинами, де вирощують виноград; із видобутком нафти та інших корисних копалин; із сільським господарством, завдяки якому Каліфорнію називають «сільськогосподарським локомотивом США».

The Granite State (Нью-Гемпшир – «Гранітний штат») розташований у гористій місцевості, колись зовсім не пристосований для сільського господарства. Білі гори Нью-Гемпшира є одними з найбільш вражаючих на східному узбережжі Сполучених Штатів із найвищою точкою – горою Вашингтон. Однією з важливих галузей економіки штату був є залишається видобуток граніту, що і послужило мотиваційним підґрунтям надання прізвиська. Багато важливих історичних будівель і пам'ятників було створено з цього цінного будівельного матеріалу, як от Бібліотека Конгресу США, Бруклінський міст, пам'ятник Томасу Джефферсону, а також багато будівель у Нью-Йорку. Цікавим є і той факт, що штат отримав своє прізвисько досить давно, у 1825 році. 22 червня того року штат приймав дуже важливого гостя — героя Американської Революції генерала Лафаєта. На честь його прибуття була написана пісня, де назва «Гранітний штат» прозвучала вперше:

*“North, and South, and East, and West,
Grateful homage have express'd,
Greeting loud the Nation's Guest:
Son of Liberty;*

*Whom Tyrants curs'd—when Heav'n approv'd,
And millions long have mourn'd and lov'd;
He comes by fond entreaties mov'd,
The GRANITE STATE to see.” [5]*

Прізвисько так сподобалось жителям, що вже через декілька днів воно стало з'являтись у місцевих газетах, а дехто навіть задрив такий надзвичайній його популярності. З'явився вислів *to be granite envy*, тобто заздрити популярності штату. Згодом прізвисько «Гранітний штат» набуло додаткових конотацій і почало асоціюватись із дотриманням міцних традицій, повагою до історії. Воно є частиною сучасних власних назв, наприклад, *Granite State Challenge* (телевізійне шоу-

вікторина на суспільному телебаченні), *Granite State College*, *Granite State of Mind* (радіо шоу, де музиканти співають наживо у студії), *Granite State Electric Company*, *Granite State Communications*, *Granite State Credit Union* та ін. Свого часу жителі штату також отримали прізвисько *Granite Boys*.

The Lead State (Міссурі – «Штат свинцю»). Етимологія прізвиська пов'язана з великими покладами свинцевих руд на території штату, де розташований *Southeast Missouri Lead District* – найбільше у світі родовище свинцю. Цю корисну копалину було знайдено ще задовго до того, як США придбали територію Міссурі в результаті *The Louisiana Purchase* («Купівля Луїзіани» — операція з придбання США французьких володінь у Північній Америці) у 1803 році. Видобуток свинцю відігравав і продовжує відігравати значну роль в економіці та історії Міссурі, перетворивши колись сільську місцевість на великі міста. Він відіграв ключову роль у будівництві дамби Багнелл (*Bagnell Dam*), створивши озеро Озаркс (*Lake of the Ozarks*), одне з найбільших водосховищ у США. Свинець використовувався для виробництва боеприпасів під час світових війн, а у мирний час – у виробництві свинцево-кислотних акумуляторів. Отже, екстралінгвістична основа прізвиська і нині відповідає сучасному стану економіки штату, хоча поряд із гірничодобувною промисловістю з'явилися такі важливі галузі, як сільське господарство, сфера послуг, важка та легка промисловість.

The Silver State (Невада – «Срібний штат») отримав своє прізвисько через великі родовища срібла, які були відкриті на його території в середині 19 століття. Видобуток срібла в той час складав 30% від всього обсягу, що видобувався у США в 1999 році. В останні десятиліття гірничорудна промисловість не є пріоритетною у Неваді, тобто екстралінгвістична основа прізвиська нині не відповідає сучасному стану економіки штату, де значну долю складає сфера послуг (туризм і азартні ігри), а також сільське господарство (скотарство). Недарма говорять: "*Nevada was founded on mining and refounded on sin—beginning with prizefighting and easy divorce a century ago and later extending to gaming...*" [The Economist, 21.08.2010]. Втім, його жителі шанують історію штату і пишаються нею. Це відображається в офіційних символах штату, зокрема, на Великій печатці зображений рудокоп із візком. І до сьогодні жителів штату інколи називають *Miners*, *Diggers* (шахтарі, рудокопи). Крім того, назва *The Silver State* написана на номерах автомобілів. Отже, американізм *The Silver State* залишається офіційним прізвиськом Невади і містить у собі такі позитивні конотації, як гордість, повага до важкої праці, розуміння її важливості для економіки штату.

The Gem State, *the Bonanza State* (Монтана – «Штат скарбів», «Штат – золота жила») був названий завдяки надрам, які надзвичайно багаті на золото, мідь, свинець, срібло, вольфрам і платину. Мотиваційним підґрунтям надання прізвиська також став той факт, що у другій половині 19 століття Монтана зробила дійсно багатими велику кількість людей. Відомо, що один із перших золотоносних рудників *Last Chance Gulch* зусиллями рудокопів перетворився на місто (нині столиця Монтани Гелена), що забезпечувало житлом, продовольством та приладдям тисячі шахтарів, що

«затопили» цю місцевість. Як результат, у другій половині 19 століття у Гелені проживало більше мільйонів на душу населення, ніж будь-де у світі. Дотепер екстралінгвістична основа прізвиська частково зберігається (гірничорудна промисловість є важливою поряд із сільським господарством і туризмом). Хоча цей варіант топоніма набув інших конотацій і асоціюється ще з одним скарбом – природою. У Монтані розташовані багаточисельні гірські хребти північної частини Скелястих гір (*Rocky Mountains*). Між гірськими хребтами розкинулись родючі й мальовничі рівнини, як от Райська долина (*Paradise Valley*), на півночі штату – парк Глейшер (*Glacier National Park*). Монтана може похизуватись всесвітньо відомим парком Йеллоустоун (*Yellowstone National Park*), який частково розташований на її території.

The Lumber State або *the Pine Tree State* (Мен – «Штат деревини» або «Сосновий штат») вкритий лісами більше, ніж на 80%. Історія й економіка штату тісно пов'язані із деревообробною промисловістю, що й слугувало мотиваційним підґрунтям надання вище зазначених прізвиськ. Біла сосна вважається найбільшим хвойним деревом на північному сході США, яке зіграло важливу роль в історії штату Мен. У перші дні колонізації високі Білі сосни використовувались у будівництві кораблів і, зокрема, корабельних шогл. Дерев'яні кораблі згодом поступились сталевим, а кораблебудування залишається провідною галуззю економіки штату. Втім, Мен виробляє найбільше дерев'яних каное в США, а ліси забезпечують промисловість сировиною для найважливіших продуктів, як от картонні коробки, паперові пакети, целюлоза та папір. Біла сосна отримала відповідне визнання. Вона зображена на прапорі та печатці штату і є офіційним деревом штату. Шишка та китиця Білої сосни були обрані квітковими емблемами штату (хоча вони біологічно не є квітками). Жителі штату отримали відповідні прізвиська – *Lumberjacks* або *Lumbermen* (лісоруби), жартівливе *Pine Trees* (сосни), а також *Foxes* (лисиці – через велику кількість цих тварин, що проживають у хвойних лісах штату).

Висновки. Проаналізовані вторинні номінації штатів, що відображають господарсько-економічний розвиток США, є важливою частиною культурно маркованої лексики і відображають національно-специфічне бачення світу і культурні цінності американців. Зберігаючи відомості не лише про сучасні й актуальні галузі промисловості, а також про такі, що вже повністю або частково припинили своє існування, вторинні назви допомагають відслідкувати географію й історію розвитку певного виробництва на території США. З'явившись в результаті метонімічного й метафоричного переосмислення назв певних економічних та історичних подій на території США, розглянуті прізвиська штатів є вагомим когнітивним компонентом міжкультурної комунікації, без урахування якого спілкування часто може ускладнюватись. З проаналізованого матеріалу випливає, що нині екстралінгвістична основа певної кількості вторинних номінацій повністю або частково не відповідає сучасному розвитку економіки штату. Прикладами є такі прізвиська, як *The Silver State* (Невада), *The Golden State* (Каліфорнія), *The Gem State* (Монтана), *Gem of the Mountains* (Айдахо), *The Brownstone*

State (Коннектикут). До цього можна додати вторинні назви, які не розглядалися у статті саме через їхню неактуальність у сучасному американському мовному просторі. Це, наприклад, прізвиська штату Пенсильванія (*the Coal State, the Oil State, the Steel State*) або Мічиган (*the Auto State*). Це пояснюється науково-технічним, історичним і культурним розвитком країни. Слід

також зауважити, що проаналізовані вторинні назви штатів можна віднести до групи з абсолютною вмотивованістю, оскільки завжди відоме мотиваційне підґрунтя надання того чи іншого найменування. Важливою ознакою є і те, що вони не втратили своїх позитивних конотацій і в більшості своїй залишаються офіційними прізвиськами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Поддубный И.Т., Крапивкина О.А. Типология прозвищ американских штатов [Э. ресурс] / И. Т. Поддубный., О.А. Крапивкина // Молодежный вестник Ир ГТУ. – 2014. — №14. – Режим доступа: <http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/01/articles>
2. Синегубова Г. В., Коцаренко Є. В. Види мотивації прізвиськ міст англomовних країн [Текст] / Г. В. Синегубова, Є. В. Коцаренко // Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету. – 2016. – Том 2. – С. 150–156.
3. Томахин Г. Д. Америка через американізми [Текст] / Г. Д. Томахин. – М. : Высшая школа, 1999. – 256 с.
4. Труфанова Л. А. Национально-культурная специфика фразеологизмов (на материале фразеологических единиц неантропоцентрической направленности в английском и русском языках) [Э. ресурс] / Л. А. Труфанова // Изв. РГПУ им. А.И. Герцена. – 2009. – № 99. – С. 196–202. – Режим доступа: <https://psibook.com/.../natsionalno-kulturnaya-spetsifika>
5. Brown J. How the Granite State Got Its Name [E., source] / J. Brown. – 2007. – Access Path: www.cowhampshire-blog.com/2007/05/19/new-hampshire

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Про США. Энциклопедия США [Э. ресурс]. – Режим доступа: <https://prousa.info>
2. Learn About the 50 States [E. source]. – Access Path: <https://www.netstate.com/index.html>
3. State Nicknames [E. source]. – Access Path: <https://statesymbolsusa.org/categories/nickname>

REFERENCES

1. Poddubny I. T., Krapivkina O. A. Typology of Nicknames of American States [E. source] / I. T. Poddubny, O. A. Krapivkina // Irkutsk State Technical University. – 2014. — №14. – Access Path: <http://mvestnik.istu.irk.ru/journals/2014/01/articles>
2. Syneubova G. V., Kotsarenko E. V. Motivation Types for the Cities' Nicknames of the English Speaking Countries [Text] / G. V. Syneubova, E. V. Kotsarenko // Donetsk National University. – 2016. – V 2. – P. 150–156.
3. Tomakhin G. D. America via Americanisms [Text] / G. D. Tomakhin. – M. : High School, 1999. – 256 p.
4. Trufanova L. A. Culture Specific Features of Idioms (Based on Non-Anthropocentric Phraseological Units in the English and Russian Languages) [E. source] / L. A. Trufanova // The Herzen State Pedagogical University of Russia. – 2009. – № 99. – С. 196–202. – Access Path: <https://psibook.com/.../natsionalno-kulturnaya-spetsifika>
5. Brown J. How the Granite State Got Its Name [E. source] / J. Brown. – 2007. – Access Path: www.cowhampshire-blog.com/2007/05/19/new-hampshire

SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

1. About the USA. Encyclopedia of the USA. [E. source]. – Access Path: <https://prousa.info>
2. Learn About the 50 States [E. source]. – Access Path: <https://www.netstate.com/index.html>
3. State Nicknames [E. source]. – Access Path: <https://statesymbolsusa.org/categories/nickname>

The connotative aspect of the states' secondary nominations which reflect economic development of the USA

A. V. Sheliakina, O. M. Torosyan

Abstract. The article deals with the lexical-semantic and connotative analysis of the toponymic nicknames of the states which reflect the economic development of the USA. The motivational basis for giving a certain nickname is considered. The results suggest that the analyzed secondary names of the states can be attributed to the group with absolute motivation, since the motivational basis for giving one or another name is always known. It is determined that they have not lost their positive connotations and remained official nicknames in most cases.

Keywords: *toponym, toponymic nickname, secondary nomination, connotative aspect, motivational basis, Americanism, etc.*